

Cannabis

Argument mot Legalisering

Walter Kegö
Erik Leijonmarck

Juni 2013

Institute for Security &
Development Policy

Cannabis

Argument mot Legalisering

Walter Kegö
Erik Leijonmarck

© Institute for Security and Development Policy
Västra Finnbodavägen 2, 131 30 Stockholm-Nacka, Sweden
www.isdp.eu

Cannabis – Argument mot Legalisering is published by the Institute for Security and Development Policy. The Institute is based in Stockholm, Sweden, and cooperates closely with research centers worldwide. The Institute is firmly established as a leading research and policy center, serving a large and diverse community of analysts, scholars, policy-watchers, business leaders, and journalists. It is at the forefront of research on issues of conflict, security, and development. Through its applied research, publications, research cooperation, public lectures, and seminars, it functions as a focal point for academic, policy, and public discussion.

The opinions and conclusions expressed are those of the author/s and do not necessarily reflect the views of the Institute for Security and Development Policy or its sponsors.

© Institute for Security and Development Policy, 2013

ISBN: 978-91-86635-61-9

Printed in Singapore

Distributed in Europe by:

Institute for Security and Development Policy
Västra Finnbodavägen 2, 131 30 Stockholm-Nacka, Sweden
Tel. +46-841056953; Fax. +46-86403370
Email: info@isdp.eu

Distributed in North America by:

The Central Asia-Caucasus Institute
Paul H. Nitze School of Advanced International Studies
1619 Massachusetts Ave. NW, Washington, D.C. 20036
Tel. +1-202-663-7723; Fax. +1-202-663-7785
E-mail: caci2@jhudig.admin.jhu.edu

Editorial correspondence should be addressed to Alec Forss at: aforss@isdp.eu

Innehållsförteckning

Förord.....	5
Introduktion till Cannabis	7
Är Cannabis Tillräckligt Farligt?	13
Nej - cannabis är en harmlös drog	13
Ja - cannabis är en allvarlig drog för hjärnan och psyket	13
Används inte cannabis som medicin?	21
Nja, enskilda delar av cannabisplantan kan användas i medicinska syften	22
Är det Moraliskt Riktigt att Cannabis är Förbjudet?	25
Det är upp till var och en att röka cannabis	25
Men drogberoende sätter den fria viljan ur spel	25
Alkohol är ju också farligt men det är tillåtet!	27
Eftersom vi har så stora problem med alkohol bör vi inte tillåta cannabis	28
Fungerar Förbudet?	31
Nej – människor röker cannabis ändå	31
Ja – det är ett pragmatiskt sätt att begränsa problemets storlek.....	31
Ger inte förbudet upphov till negativa konsekvenser?	34
Jo det gör det... men andra förslag är sämre!	35
Därför bör cannabis inte legaliseras.....	42

Denna publikation har finansierats av

STATENS FOLKHÄLSOINSTITUT

Förord

Debatten om samhällets förhållningssätt till cannabis väcker starka känslor. Ämnet är kontroversiellt och misstro råder mellan de som vill se cannabis legaliserat och de som vill fortsätta ha cannabis förbjudet. I Sverige är debatten om legalisering av cannabis än så länge relativt tyst. Inget politiskt parti vill legalisera cannabis och den folkliga uppslutningen bakom Sveriges restriktiva narkotikapolitik är massiv. Få människor, utöver de som kommer i kontakt med narkotika i sin yrkesroll eller har en anhörig med narkotikamissbruk har haft anledning att intressera sig för cannabis skadeverkningar eller reflektera över varför cannabis är förbjudet.

Internationellt är frågan mer livligt debatterad. Interessegrupper inom EU- och FN-systemet verkar för att luckra upp FN:s narkotikakonventioner och vill bland annat att cannabis ska tillåtas. I USA har pro-cannabis grupper länge lobbat för att göra innehav och handel normaliserat och social accepterat genom att tillåta cannabis för medicinska ändamål. Efter folkomröstningar i november 2012 beslöt de amerikanska delstaterna Washington och Colorado att tillåta bruket av cannabis fullt ut för dem över 21. Besluten går emot den federala regeringen som har en mer restriktiv syn.

Mot bakgrund av den amerikanska cannabisdebatten och den stora kulturella påverkan som USA har på Sverige är det rimligt att anta att även den svenska debatten kommer bli mer intensiv inom den närmsta tiden. Ämnet är känsligt för många och åsikterna är starkt polariserade. En anledning till denna polarisering är skillnaden i synen på cannabis skadeverkningar. De som är positivt inställda till cannabis delar inte bilden av cannabis som en allvarlig drog och har därför föga förståelse för varför samhället har förbjudit den. Framväxten av internet som ett anonymt forum för informationsdelning och debatt har möjliggjort en omfattande cannabisaktivism där en alternativ bild av cannabis presenteras.

För att möta denna utveckling är det av yttersta vikt att samhället står rustat med goda och solida argument om varför cannabis bör fortsätta vara förbjudet. En sådan argumentation måste vila dels på objektiva och vetenskapliga fakta om drogens skadeverkningar och dels på subjektiva värderingar och

resonemang om hur samhället bör förhålla sig till cannabis och andra droger. Ytterst är det upp till medborgarna i en demokrati att göra en avvägning mellan individens integritet och frihet att fatta skadliga beslut och omsorgen om varandra och det gemensamma. Det är svårt att förhålla sig värderingsmässigt neutral inför ett sådant val.

Institutet för säkerhets- och utvecklingspolitik har tagit fram denna skrift med ambitionen att den ska utgöra ett stöd för föräldrar och andra vuxna som vill kunna stå sig i diskussioner med ungdomar och andra som är positivt inställda till cannabis. Skriftens uttalade syfte är att bemöta argument om att legalisera cannabis. Detta gör vi genom att besvara följande tre frågeställningar jakande.

- Är cannabis (tillräckligt) farligt?
- Är det moraliskt rätt att förbjuda cannabis?
- Fungerar förbudet?

Frågeställningarna hänger ihop med varandra men vi anser att det är rimligt att utgå från frågan om cannabis skadeverkningar för att sedan föra en normativ diskussion om samhällets förhållningssätt till drogen och därefter avsluta med konsekvensetiska argument om huruvida nuvarande synsätt är framgångsrikt – i jämförelse med andra tänkbara alternativ. I början av varje frågeställning presenterar vi ett kort sammandrag av den andra sidans argument för att sedan besvara denna. Texten kan läsas som ett imaginärt samtal där argument och motargument flätas in i varandra.

Innan vi går vidare med att besvara dessa tre frågeställningar vill vi inleda med att beskriva cannabisplantan, hur den inverkar på hjärnan samt bakgrunden till varför cannabis är förbjudet i alla världens länder, dvs. det över 100 år gamla narkotikakontrollsystemet.

Walter Kegö är Senior Fellow vid Institutet för säkerhets- och utvecklingspolitik och ansvarar för institutets initiativ mot transnationell organiserad brottslighet.

Erik Leijonmarck föreläser om narkotika och internationell organiserad brottslighet för yrkesgrupper som arbetar drogforebyggande i Sverige.

Introduktion till Cannabis

Cannabis är ett samlingsnamn för marijuana, hasch och hascholja vilka utvinns ur cannabisplantan. I cannabisplantan finns över 400 kemiska ämnen varav ungefär 60-80 har psykoaktiva egenskaper. Dessa påverkar sinnet och benämns cannabinoider. Den viktigaste cannabinoiden heter tetrahydrocannabinol (THC) och framkallar ruset som cannabis-användaren vill åt. Halten av THC i cannabisplantan avgör dess potens. Hampväxten, vilken är en kulturväxt som odlats traditionellt i Europa för sina starka fibrers skull innehåller väldigt lite THC (ca 0,2 %) och ger inte upphov till rus effekter. Utöver de former av cannabis som härstammar från cannabisplantan finns idag även syntetiskt cannabis benämnt Spice. Spice innehåller cannabinoider skapade på kemisk väg och består av en lösning som sprejas på tobak, te eller olika örtblandningar. Nya molekylära varianter på Spice tillkommer kontinuerligt och det är därför svårt att fastställa med exakthet hur Spice påverkar användaren - det beror på vilken variant som används.

Hur verkar cannabis på hjärnan?

Hjärnan består av över 100 miljarder nervceller som tillsammans styr kroppen och registrerar känslor och intryck. Nervcellerna är uppbyggda av en cellkropp och två typer av utskott: axoner och dendriter. Nervcellerna kommunicerar med varandra genom att en axon från en nervcell kopplas samman med en dendrit från en annan nervcell via en synaps. Från den ena nervcellen skickas en elektrisk signal via axonen och vidarebefordras genom synapsen till den mottagande nervcellens dendrit. I synapsen sker ett utbyte av signalsubstanser där kemiska ämnen skickas från axonen och tas emot av receptorer på dendriten.¹

¹ Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Drugsmart, <http://www.drugsmart.com/droger-och-hjarnan>

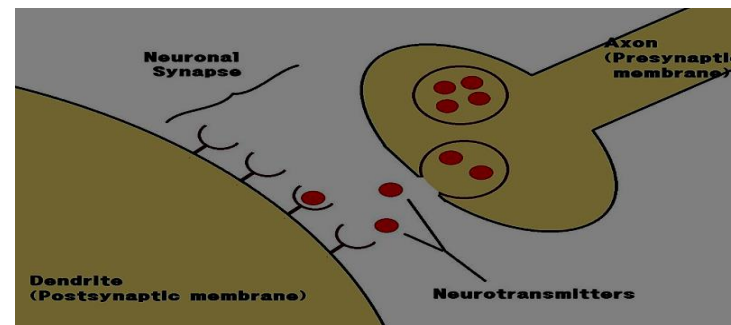

FIG 1. En synaps mellan två nervceller i hjärnan. Signalsubstanser (neurotransmittorer) skickas från axonen genom synapsen till receptorer i dendriten och återförs sedan genom olika enzymer, http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuronal_Synapse.jpg

För att reglera trafiken av signalsubstanser mellan hjärnans nervceller har kroppen ett system av kroppsegna (endogena) cannabinoider vilka tillsammans bildar det endocannabinoida systemet. Det endocannabinoida systemet fungerar som hjärnans "volymkontroll" och spelar en viktig roll för hjärnans utveckling och funktionssätt.

THC imiterar den endogena cannabinoiden anandamid och binder till cannabinoidreceptorerna i anandamids ställe. Att tillföra THC utifrån genom cannabisrökning stör anandamidets funktion och överaktiverar det endocannabinoida systemet vilket ger upphov till rus effekter och långsiktiga effekter på hjärnans funktion.

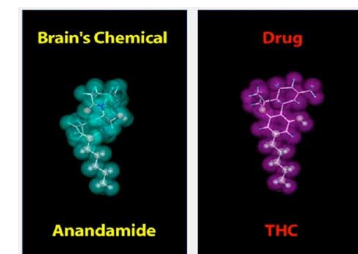

FIG 2. THC som finns i cannabis imiterar kroppens anandamid och stör ut dess funktion. National Institute of Drug Abuse, reviderad juni 2008, <http://www.drugabuse.gov/publications/addiction-science/why-do-people-abuse-drugs/how-are-drugs-able-to-affect-brain-chemicals>

De delar av hjärnan som styr njutning, minne, tänkande, koncentration, känsel, tidsuppfattning och muskelkoordination har särskilt höga koncentrationer av cannabinoidreceptorer och påverkas därför extra mycket av cannabis.

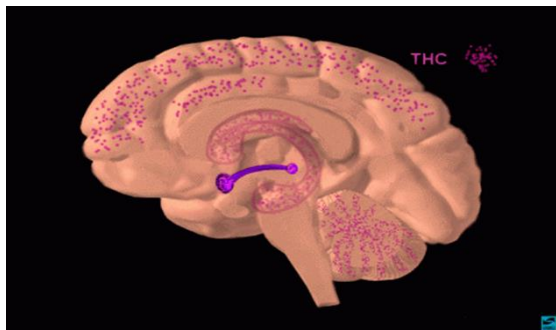

FIG 3. De lila prickarna markerar de områden i hjärnan som har extra höga koncentrationer av receptorer vilka THC kan binda till, <http://www.drugabuse.gov/publications/teaching-packets/brain-actions-cocaine-opiates-marijuana/section-iii-introduction-to-drugs-abuse-cocaine-opia-10>

Varför förbjöds cannabis?

Kontrollen av cannabis började med opium. Under hela 1800 talet ökade användningen av opium i framförallt Kina. Det var i huvudsak Storbritannien, via det engelska ostindiska kompaniet, som tjänade enorma summor på att sälja och smuggla opium till Kina och andra länder. Många kineser blev beroende och stora summor silver försvann ut ur Kina som betalning för opiumet. Införseln steg från 200 ton år 1800 till 6500 ton år 1880. Kinesiska regeringen försökte förgäves komma till bukt med införseln av opium, vilket misslyckades då engelska och kinesiska opiumsmugglare hittade sätt att kringgå regleringarna.

I två krig mot Storbritannien försökte kineserna förgäves att få stopp på opiumhandeln men tvingades istället att legalisera handeln fullt ut samt avträda Hong Kong till Storbritannien. Ställd inför denna verklighet beslöt sig Kina för att ersätta importen av opium med egen produktion vilket fick till

följd att den inhemska produktionen och konsumtionen sköt i höjden. 1906 producerades ofattbara 35300 ton opium i Kina. Denna siffra kan jämföras med hela världens totala produktion av opium som år 2011 omfattande ungefär 7000 ton.

I början av 1900 talet utgjordes ca 14 procent av den kinesiska statsbudgeten av skatteintäkter från opiumhandeln. Det fanns därför väl etablerade ekonomiska intressen inom den kinesiska regeringen som tjänade på att opiumanvändandet fortsatte. Då, liksom nu, fanns röster som menade att det inte var meningsfullt att bekämpa narkotikaproduktionen utan att man istället skulle inrikta sig på att mildra konsekvenserna av användandet.

Andra röster verkade istället för strängare kontroll och ett utökat internationell samarbete mot opium. 1909 sammanträdde ett antal länder i Shanghai för att diskutera lösningar på den omfattande kinesiska användningen av opium som nu spred sig även till andra länder.² Detta blev startskottet för flera internationella överenskommelser om reglering av narkotika och upptakten till narkotikakonferensen i Haag.

Cannabis plats i det internationella narkotikakontrollsystemet

1912 hölls världens första konferens om kontroll av narkotika i Haag. Konferensen mynnade ut i en konvention om reglering av opium, morfin och kokain och undertecknades av 102 stater. Behovet av att även inkludera cannabis diskuterades men sköts på till framtiden. Inför den andra opiumkonferensen i Geneve 1924-1925 argumenterade bland annat den sydafrikanska regeringen för att cannabis skulle klassificeras som vanebildande narkotika och inkluderas i bestämmelserna från Haagkonferensen. Initiativet motarbetades av Storbritannien som hade ekonomiska intressen av cannabishandeln i sin indiska koloni, men stöddes av Egypten som hade en lång erfarenhet av cannabissmissbruk allt sedan drogen introducerades på allvar i landet på 1200- talet. Egyptens chefsförhandlare, Dr.

² Pietschmann T, Tullis M, Leggett T, Kunnen S, Kuttig K, and Cao N, "A Century of International Drug Control", s. 24, http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/100_Years_of_Drug_Control.pdf

Mohamed El Guindy, argumenterade för att cannabis skulle förbjudas då dess skadliga effekter var i paritet med de som opiaterna orsakade. Landet hade redan infört ett nationellt förbud mot drogen vilket var svårt att upprätthålla då smugglingen från grannländerna som inte hade förbudet cannabis var stor. Det var därför naturligt för Egypten att försöka införa ett globalt förbud.³ Flera länder fann det svårt att förbjuda drogen då indisk hampa, som cannabisväxten oftast kallades på den tiden, användes inom industrin och inom religiösa riter. Trots allt förbjöds cannabis i en rad länder under första hälften av 1900 talet men det skulle dröja ända till 1961 då cannabis sattes upp på listan av förbjudna droger i FN:s allmänna narkotikakonvention. Den allmänna konventionen ersatte nio tidigare överenskommelser om narkotika och ålade de undertecknande staterna att begränsa användningen av kokain, cannabis och opium till endast medicinska och vetenskapliga ändamål. Den allmänna konventionen kompletterades ytterligare med inkluderingen av psykotropiska substanser i psykotropkonventionen från 1971 och med utökat internationell rättsligt samarbetet mot drogbrottslighet i narkotikabrottskonventionen från 1988.⁴

Att cannabis är olagligt i alla jordens länder är ett resultat av en mångårig insikt om narkotikafrågans globala dimension. Samsynen i narkotikafrågan är imponerande givet frågans komplexa natur och att världens länder ofta har svårt att enas i globala frågor, vilka de än må vara. I synen på narkotika står länder som vanligtvis inte har mycket gemensamt som t.ex. USA, Iran, Kuba, Japan, Sverige, Italien och Ryssland på samma sida.

Har förbudspolitiken lyckats begränsa användningen av narkotika?

Sett i ljuset av de enorma problem med opium som Kina upplevde i början av nittonhundratalet vilket föranledde det internationella arbetet mot narkotika har det internationella narkotikakontrollsystemet varit extremt framgångsrikt.

Produktionen av opium har sjunkit dramatiskt från de nivåer som då rådde. Å andra sidan har andra droger, såsom kokain, cannabis, amfetaminer och olika syntetiska droger delvis ersatt opiaternas roll. Det är svårt att gissa med någon större säkerhet hur narkotikasituationen i världen hade sett ut om dessa droger hade handlats lika fritt som opiumet handlades under 1800 talet. En relevant jämförelse kan ändå göras mellan de droger som de facto handlas fritt idag och de som innefattas av FN:s narkotikakontrollsystem. De lagliga drogerna, alkohol och tobak, används av långt fler människor än alla olagliga droger tillsammans. Vi kan bara spekulera i hur många människor som hade använt narkotika om inte världens länder hade insett vikten av att kämpa mot narkotika tillsammans.

Hur utbredd är användningen av cannabis i Sverige och i världen?

Cannabis är den mest frekvent förekommande illegala drogen i världen. FN-organet United Office on Drugs and Crime (UNODC) uppskattar att mellan 2.6 % och 5.0 % av världens vuxna befolkning (15-64) använt cannabis någon gång under 2010.⁵ Bruket är mest utbrett i Oceanien, Nordamerika, Väst- och Centraleuropa samt i västra och centrala Afrika. Sett till det globala användandet av alkohol och cigaretter är detta en relativt låg siffra. I jämförelse med användandet av annan narkotika är siffran desto större. I Sverige ligger användandet av cannabis betydligt under det globala genomsnittet. Ungefär 2 % av Sveriges vuxna befolkning (16-84) använde cannabis någon gång under 2010.⁶

3 Kozma L, "Cannabis Prohibition in Egypt, 1880–1939: From Local Ban to League of Nations Diplomacy", *Middle Eastern Studies*, 47:3 (2011), s. 443-460.
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00263206.2011.553890#.UccizSlvnIU>

4 Ohlsson P, Marijuana och frihet (Stockholm: Fri Förlag, 2010), s. 173.
<http://www.pelleolsson.se/marijuana%20och%20frihet,%20pelle%20olsson.pdf>

5 United Nations Office on Drugs and Crime, *World Drug Report 2012*,
<http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/WDR-2012.html>

6 Centralförbundet Alkohol och Narkotikaupplysning (CAN), Drogutvecklingen i Sverige CAN Rapport 130, 2012, <http://www.can.se/sv/Rapporter/Drogutvecklingen-i-Sverige-2011/>

Är Cannabis Tillräckligt Farligt?

Nej - cannabis är en harmlös drog

De som förespråkar legalisering av cannabis brukar hävda att det är relativt ofarligt att röka cannabis, åtminstone i jämförelse med andra droger såsom amfetamin, heroin eller för den delen alkohol. En utgångspunkt i det resonemanget är att ingen människa uppges ha dött till följd av överkonsumtion av cannabis (THC) och att cannabisanvändare mår relativt bra efter att de har rökt på. Direkt påföljande abstinensbesvär, liknande de som inträffar efter en berusning på alkohol, uteblir. En del cannabisförespråkare förnekar att det går att bli beroende av cannabis, andra bagatelliserar cannabisberoende som varandes endast ett psykologiskt beroende, dvs. ett vanemönster utan egentligt sug efter drogen.

Ja - cannabis är en allvarlig drog för hjärnan och psyket

Kunskapsläget om cannabis skadeverkningar har förbättrats betydligt under 1990 talet och 2000 talet. Vi vet betydligt mer idag om hur och varför cannabis skadar dem som använder drogen på grund av upptäckten av det endocannabinoida systemet och möjligheten att följa THC:s interaktion i hjärnan via magnetkameror. En stor del av denna forskning har gjorts i länder där cannabis är ett relativt sett större samhällsproblem än vad det är i Sverige som i USA och i övriga anglosaxiska länder. Det finns dock fortfarande en viss osäkerhet kring styrkan eller kausaliteten i vissa samband, t.ex. huruvida cannabis ensamt orsakar lungcancer eller schizofreni, eller bara samvarierar med dem.

I själva verket är intag av cannabis förenat med flera skaderisker. Dessa risker varierar i olika grad och påverkas av ett antal faktorer som var för sig eller tillsammans måste tas med i bedömningen av hur farligt det är att använda cannabis. Skaderiskerna beror dels på *hur höga doser* av det verksamma ämnet THC användaren får i sig, dels på *graden av beroende* eller

med andra ord hur ofta drogen missbrukas. En ytterligare aspekt av cannabismissbruk är *hur sårbar man är som individ* – vilket resulterar i en lägre eller högre grad av skadebenägenhet. Här bör särskilt *tonåringar och individer med benägenhet för psykiska störningar* nämnas som tillhörande den senare kategorin.⁷

Cannabis är inte särskilt giftigt i den bemärkelsen att det går att överdosera och dö av drogen. Det problematiska ligger i dess påverkan på hjärnan, framförallt hos unga under 25 år. Hos unga människor har *i synnerhet* de delar av den växande hjärnan som reglerar planering av komplexa kognitiva beteenden, personlighetsuttryck, beslutsfattande och socialt beteende ännu inte fullt utvecklats. Därför är unga extra mottagliga för alla de negativa effekterna som cannabis- och annat drogmissbruk medför.⁸ Effekterna av cannabis på hjärnan kan kvarstå i upp emot en månad efter användning då det kan ta så lång tid innan ämnena lämnat kroppen efter intag.

Cannabisplantans potens har ökat till följd av växtförädling och experimenterande med olika odlingstekniker. Under de senaste tre decennierna har halten THC i växten stadigt stigit på bekostnad av andra cannabinoider för att idag nå en generell nivå på ungefär 10-15 %.⁹ I synnerhet de plantor som odlas inomhus innehåller dessa högre halter av THC. Resultaten från de studier som följt en åldersgrupp människor som använt cannabis under en tidsperiod på 20 år eller längre bygger fortfarande på ett dataunderlag där människor använt cannabis som var generellt sett svagare än vad dagens generation cannabisanvändare gör. De långsiktiga konsekvenserna av dagens mer potenta cannabis är därför inte kända fullt ut, vilket manar till eftertanke för de som anser cannabis vara en relativt lätt drog. Vilka är då de viktigaste skadeverkningarna av cannabis?

7 Ramström Jan, Skador av hasch och marijuana - en genomgång av vetenskapliga studier publicerade till och med 2008, (Östersund: Statens Folkhälsoinstitut (FHI), 2008), s. 16-17.

<http://www.fhi.se/PageFiles/7915/R-2009-13-Skador-av-hasch-o-marijuana.pdf>

8 Giedd J.N, "Structural magnetic resonance imaging of the adolescent brain", Annals of the New York Academy of Sciences (2004), s. 77-85.

http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1196/annals.1308.009/abstract?deniedAccessCustomise_dMessage=&userIsAuthenticated=false

9 CNN reviderad 2009, <http://edition.cnn.com/2009/HEALTH/05/14/marijuana.potency/>

Beroende

En viktig aspekt i att bedöma en drogs skadeverkningar är risken att bli beroende. I psykiatrimanualen DSM IV som används av psykologer och psykiatriker över hela världen, beskrivs ett narkotikaberoende som bestående av sju kriterier av vilka minst tre ska vara uppfyllda inom en 12-månaders period.¹⁰ I forskningsöversikten 'Skador av hasch och marijuana' av psykiatrikern Jan Ramström, används samma definition om cannabisberoende.

1. Tolerans (missbrukaren behöver successivt ökad mängd för att erhålla samma effekt).
2. Om tillförseln avbryts uppkommer abstinensbesvär.
3. Cannabis används ofta i större mängd eller i en längre period än som avsågs.
4. Det finns en varaktig önskan om eller upprepade försök att avbryta cannabisberoendet.
5. Mycket tid ägnas åt att försöka få tag i cannabis, nyttja det och återhämta sig från berusningen.
6. Viktiga sociala aktiviteter, yrkes- eller fritidsaktiviteter överges eller minskas.
7. Bruket fortsätter trots att sociala problem, fysiska eller psykiska besvär fördjupas.¹¹

Förnekandet av cannabisförespråkarna att det går att bli beroende av drogen rimmar illa med forskning som visar att i genomsnitt var tionde person som någon gång rökt cannabis under någon period i livet utvecklar ett beroende.¹² Av unga som någon gång rökt cannabis utvecklar i genomsnitt var sjätte person ett beroende under någon del av livet.¹³

10 Behave Net, <http://behavenet.com/substance-dependence>

11 Skador av hasch och marijuana, s. 25. <http://www.fhi.se/PageFiles/7915/R-2009-13-Skador-av-hasch-o-marijuana.pdf>

12 Skador av hasch och marijuana, s. 28. <http://www.fhi.se/PageFiles/7915/R-2009-13-Skador-av-hasch-o-marijuana.pdf>

13 National Institute on Drug Abuse, Research Report Series – Marijuana Abuse, <http://www.drugabuse.gov/sites/default/files/rrmarijuana.pdf>

I USA är efterfrågan på vård för cannabisberoende är större än för alla andra illegala droger tillsammans. Detta kan antagligen härledas till en enda avgörande anledning – den snabbt eskalerande potensgraden i dagens cannabis jämfört med tidigare.¹⁴

I Europa är situationen likartad och vårdbehovet för cannabisberoende ökar också kraftigt. Enligt det europeiska centrumet för kontroll över narkotika och drogmissbruk EMCDDA, utgjorde cannabis primär drog för cirka 108 000 rapporterade behandlingssökande (unga som vuxna) i 29 länder. Denna siffra motsvarar cirka 25 procent av alla narkotikaklienter vilket gör cannabis till den näst vanligaste drogen efter heroin, för vilken personer söker hjälp för i EU. Cannabis är även den mest frekvent förekommande sekundära drogen för vilka patienter inom EU söker hjälp.¹⁵ I Holland tredubblades antalet patienter som sökte vård för cannabisberoende mellan år 2000 och 2010.¹⁶

Påståendet att cannabisrökning inte ger abstinensbesvär stämmer också illa. THC utsöndras långsammare ur kroppen än vad många andra droger gör vilket medför att abstinensbesvären inte märks lika tydligt. Dock visar forskning att "en längre tids användning av cannabis ger abstinensbesvär när missbruket avbryts. Vanliga symtom är sömnsvårigheter, oro, irritabilitet och ibland svettningar, lätt illamående, darrighet och viktnedgång."^{17 18}

14 Kevin A. Sabet, <http://www.thefix.com/content/marijuana-should-not-be-legalized70010>

15 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_53390_EN_emcdda-cannabis-mon-vol2-ch13-web.pdf

16 Netherlands Institute for Mental Health and Addiction, http://www.trimbos.nl/webwinkel/productoverzicht-webwinkel/feiten---cijfers-beleid/af-/~/media/files/inkijkexemplaren/af1154%20nationale%20drug%20monitor%20jaarbericht%202011_web%20lr.ashx

17 Skador av hasch och marijuana, s. 26. <http://www.fhi.se/PageFiles/7915/R-2009-13-Skador-av-hasch-o-marijuana.pdf>

18 Budney A.J, Vandrey R.G, Hughes J. R, Thostenson J. D, och Bursac Z. "Comparison of cannabis and tobacco withdrawal: Severity and contribution to relapse", Journal of Substance Abuse Treatment, 35(4) (2012): s. 362-368. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18342479>

Tankeverksamhet

En av de viktigaste skadliga effekterna av cannabisrökande är försämringen av de kognitiva funktionerna som minne, uppmärksamhet, koncentration samt analys- och planeringsförmåga som inträder vid cannabisruset.¹⁹ Vid beroende med upprepat intag kvarstår dessa försämringar och kan bli kroniska.

Försämring av kognitiva funktioner (tankeverksamhet) yttrar sig bland annat i:

- Minskad förmåga att genomföra komplexa tankeoperationer
- Sämre koncentrationsförmåga
- Sämre förmåga till bibehållen uppmärksamhet
- Minskad förmåga att bearbeta information
- Försämrat korttidsminne
- Minskad tankemässig flexibilitet
- Minskad förmåga att lära av erfarenhet
- Försämrade förmåga till långsiktig strategisk planering

I en nyzeeländsk studie har en internationell forskargrupp följt över 1000 människor från att de var 13 år gamla till att de fyllt 38. Studien har påvisat ett *orsakssamband* mellan cannabisanvändning och försämring i intelligens (IQ) för de som började röka cannabis innan arton års ålder jämfört med de som inte rökt cannabis alls. Försämringen kvarstod även efter att individerna slutat röka cannabis vilket indikerar att försämringen i intelligens kan vara kronisk. För de som började röka cannabis efter arton års ålder var försämringen i IQ inte lika markant. Studien har fått stor genomslagskraft i den vetenskapliga

världen och bekräftar den bild som många har av cannabisanvändaren som seg och mindre skärpt.²⁰

Psyke och Känsloliv

Cannabis är ett narkotiskt preparat som i stor utsträckning ger upphov till psykisk sjukdom.²¹ Intag av höga doser av cannabis kan ge upphov till temporära psykiska reaktioner, däribland hallucinationer och paranoia, men även förhöjd risk för utvecklande av psykoser senare i livet.^{22 23 24} Det finns även indikationer på ett kausalt samband mellan intag av cannabis och utbrott av sjukdomen schizofreni.²⁵ Att använda cannabis riskerar dessutom att förvärra symtomen hos dem där schizofreni redan utbrutit.²⁶

Cannabisrökning tycks även ha samband med depressioner, ångest, självmordstankar och andra störningar i personligheten, däribland det så

20 Meier M.H, Caspi A, Ambler A, Harrington H.L, Houts R, Keefe R.S.E, McDonald K, Ward A, Poulton R och Moffitt T.E, "Persistent cannabis users show neuropsychological decline from childhood to midlife", Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. <http://www.pnas.org/content/early/2012/08/22/1206820109.abstract>

21 Forkby T, Olausson S och Turner R, Cannabisanvändning bland ungdomar - En sammanställning av forskning för en kunskapsbaserad prevention, Länsstyrelsen Västra Götalands Län, s. 49.

http://www.grkom.se/download/18.141bb17313ddfd27afb46a/1365582176318/2013_cannabisanvandning_bland_ungdomar.pdf

22 National Institute of Drug Abuse, reviderad december 2012,

<http://www.drugabuse.gov/publications/drugfacts/marijuana>

23 Moore T.H.M, Zammit S, Lingford-Hughes A, Barnes T.R.E, Jones P.B, Burke M och Lewis G, "Cannabis use and risk of psychotic or affective mental health outcomes: a systematic review", The Lancet Volume 370, Issue 9584 (2007:) s. 319-328.

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17662880>

24 Reuters, <http://www.reuters.com/article/2012/12/25/us-kids-psychosis-idUSBRE8BO07D20121225>

25 Zammit S, Allebeck P, Andreasson S, Lundberg I och Lewis G. "Self reported cannabis use as a risk factor for schizophrenia in Swedish conscripts of 1969: historical cohort study" BMJ 2002;325:1199-201

26 Skador av hasch och marijuana, s. 40 <http://www.fhi.se/PageFiles/7915/R-2009-13-Skador-av-hasch-o-marijuana.pdf>

19 Hall W och Degenhard L, "Adverse health effects of non-medical cannabis use", Lancet, 374 (2008), s. 1383-1391

<http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0140673609610370?via=sd&cc=y>

kallade amotivationssyndromet.²⁷ I forskningssammanställningen Skador av hasch och marijuana beskrivs amotivationssyndromet som:

”...Amotivationssyndrom avser alltså ett av cannabis utlöst mentalt tillstånd karakteriserat av ’apati, förlust av effektivitet, minskad kapacitet att utföra komplexa, långsiktiga planer, utstå frustration, klara längre tids koncentration, följa rutiner eller framgångsrikt hantera nya förutsättningar.”²⁸

Vissa forskare anser att den sistnämnda effekten är en av de allra mest allvarliga konsekvenserna av cannabisrökning då användarnas motivation och beslutsamhet att ta sig an saker i livet minskar. Istället för att ”slå i botten” och försöka vända sin livssituation till något bättre blir de som är beroende av cannabis pacificerade och håglösa.²⁹

Det är svårt att vetenskapligt ”bevisa” förekomsten av ett amotivationssyndrom och förstå exakt hur det uppstår. Vissa forskare menar att syndromet utgör en del av ett depressivt beteende, andra att det kan vara relaterat till schizofreni. Kliniskt dokumenterade erfarenheter och anekdotiska vittnesmål om cannabisrökare som sega och slöa finns det dock gott om vilket gör det svårt att avfärda förekomsten av ett amotivationssyndrom.

Amotivationssyndrom till följd av cannabisanvändning verkar vara mest utbredd i kunskapsintensiva samhällen. En tänkbar förklaring är att en förlust av intellektuella förmågor slår hårdare mot individer som lever i samhällen där sådana förmågor värderas högt av omgivningen. Det är därför relevant att ställa frågan hur cannabisrökning inverkar på skolresultat och prestationer inom arbetslivet.

27 National Institute on Drug Abuse, <http://www.drugabuse.gov/publications/drugfacts/marijuana>

28 Skador av hasch och marijuana, s.61 <http://www.fhi.se/PageFiles/7915/R-2009-13-Skador-av-hasch-o-marijuana.pdf>

29 World Federation Against Drugs, <http://www.wfad.se/blogs/robert-dupont/1017-why-marijuana-is-the-most-dangerous-drug>

Skolgång/Arbetsliv

En nyzeeländsk studie har påvisat ett samband mellan cannabisrökning i sena tonåren och/eller tidig vuxenålder med en rad negativa konsekvenser senare i livet. Att använda cannabis i stor utsträckning har ett tydligt samband med sämre prestationer på universitetet, lägre inkomst, större beroende av välfärdsinsatser (socialbidrag), arbetslöshet samt lägre tillfredsställelse med den egna livssituationen.³⁰ Många andra studier bekräftar sambandet mellan cannabisrökning och försämrade prestationer inom skola och arbetsliv.^{31 32}

En annan effekt av nedsättningen i omdöme, beslutsfattande och motorik till följd av cannabisrökning är den förhöjda risken för arbetsplatsolyckor. En studie bland anställda vid posten i USA visade att de som testat positivt på cannabis innan de anställdes löpte 55 % större risk att råka ut för arbetsplatsolyckor, skadade sig 85 % oftare samt hade en 75 % ökning i sjukfrånvaro jämför med de som inte testade positivt för cannabis innan de anställdes.³³

Andningsorgan

Personer som röker cannabis röker i genomsnitt färre cannabiscigaretter (joints) än de som röker nikotincigaretter. Vetenskapen har inte kunnat bevisa att ett orsakssamband mellan rökning av endast cannabis och lungcancer existerar, även om vissa forskare tror att ett sådant samband finns. Däremot tycks *kombinationen* cannabis och tobak i en cigarett öka risken för lungcancer.

30 Fergusson D.M och Boden J. M, “Cannabis use and later life outcomes”, *Addiction*, s. 103 (2008): s. 969–976. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18482420>

31 Macleod J, Oakes R, Copello A, Crome I, Egger M, Hickman M, Oppenkowski, T.; Stokes-Lampard, H.; och Davey Smith, G, “Psychological and social sequelae of cannabis and other illicit drug use by young people: A systematic review of longitudinal, general population studies”, *Lancet* 363(9421) (2004): s.1579-1588.

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15145631>

32 Fergusson D.M och Boden J. M “Cannabis use and later life outcomes” <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18482420>

33 National Institute of Drug Abuse, Research Report Series Marijuana Abuse, <http://www.drugabuse.gov/sites/default/files/rrmarijuana.pdf>

Oavsett risken för att utveckla lungcancer är det otvetydigt att cannabisrökning är skadligt för lungorna. Röken från en cannabiscigarett innehåller tjära, kolmonoxid samt fler cancerframkallande ämnen än vad vanlig cigarettrök gör.³⁴ De som röker cannabis drar ner mer rök i lungorna under en längre tid jämfört med de som röker cigaretter vilket ytterligare förvärrar hälsoaspekterna av cannabisrökning jämfört med tobaksrökning.^{35 36}

Bilkörning

Att röka cannabis inverkar negativt på de delar av hjärnan som är viktiga för vår förmåga att framföra fordon, däribland reaktionsförmåga och muskelkoordination. En brittisk forskningsgenomgång från 2012 visar på en fördubbling av risken för att vara inblandad i bilolyckor om man kör hög på cannabis.³⁷ Många andra studier bekräftar cannabis negativa inverkan på förmågan att framföra fordon.^{38 39}

Används inte cannabis som medicin?

Människor som själva röker cannabis brukar invända att cannabis är en naturlig planta som människor använt i tusentals år. De frågar sig hur en naturlig planta kan vara skadlig för människan och invänder att cannabis har

34 Hoffman D, Brunnemann K.D, Gori G.B, och Wynder E.E.L, "On the carcinogenicity of marijuana smoke", Recent Advances in Phytochemistry, ed.V.C. Runeckles, New York: Plenum, 1975.

35 American Lung Association, reviderad november 2012, <http://www.lung.org/stop-smoking/about-smoking/health-effects/marijuana-smoke.html>

36 BBC reviderad juni 2012 <http://www.bbc.co.uk/news/health-18283689>

37 Asbridge M, Hayden J.A, och Cartwright J.L, "Acute cannabis consumption and motor vehicle collision risk: systematic review of observational studies and meta-analysis," BMJ 2012;344:e536. <http://www.bmj.com/content/344/bmj.e536>

38 Drummer O.H, Gerostamoulos J, Batziris H, Chu M, Caplehorn J.R.M, Robertson M.D och Swann P, "The incidence of drugs in drivers killed in Australian road traffic crashes", Forensic Science International, s. 134(2-3) (2003), s. 154-162. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12850411>

39 Mørland J. "Driving under the influence of non-alcoholic drugs", Forensic Science Review 12, 2000, s. 80-105.

medicinska användningsområden. I USA är medicinsk marijuana tillåtet i 18 delstater samt i Washington, D.C. och ordinerar av läkare för patienter som lider av smärta, illamående, spasticitet, grön starr och nedsättningar i rörelsefunktion. Marijuana stimulerar aptiten hos patienter som lider genomgår cellgiftsbehandlingar och har en lugnande inverkan. Vissa cannabisförespråkare hävdar att cannabis botar cancer, vilket är en sanning med modifiering. Om det vore så enkelt hade den upptäckten tilldelats nobelpriset i medicin för länge sedan.

Nja, enskilda delar av cannabisplantan kan användas i medicinska Syften

Att vissa röker cannabis i terapeutiska syften för att de upplever att de mår bättre av det eller att det lindrar olika åkommor är inte konstigt. Att narkotiska preparat har medicinska egenskaper, vilket erkänns av FN:s narkotikakonventioner, är inget argument för att tillåta dem fritt i samhället. Vi tillåter inte icke-medicinsk användning av opiater som exempelvis heroin men vi använder morfin i sjukvården eftersom det lindrar smärta effektivt.

Cannabisplantan innehåller över 400 ämnen varav ungefär 60 har psykoaktiva egenskaper och alltså påverkar sinnet. Det är stor skillnad på att känna att vissa cannabinoider under vissa förutsättningar har en positiv påverkan på olika sjukdomsförlopp och att kalla rökningen av hela cannabisplantan för medicin. Rökning av hela cannabisplantan är inte godkänt som läkemedel (ens i USA) på goda grunder då det inte uppfyller de stränga krav som myndigheter ställer på läkemedel.

- Substansen skall vara väldefinierad och kontrollerad
- Den ska vara säker och effektiv.
- Administrationssättet ska vara säkert.
- Substansen ska ha prövats på försöksdjur och människa i flera steg.
- Tillverkningen ska vara kontrollerad.
- Biverkningsprofilen ska vara väl beskriven.

Medicinsk cannabis uppfyller inte något av dessa krav. Däremot har cannabis potential inom medicinen om man lyfter ut isolerade komponenter

av plantan, forskar på dessa och utvecklar läkemedel baserade på dem. Sådan forskning görs redan idag och medicinsk cannabis finns i den bemärkelsen godkänd i Sverige sedan 2012. Sativex är en munspray som innehåller svaga mängder THC och motverkar muskelstelhet vid sjukdomen MS. Möjligheten att berusa sig med Sativex är liten. Många av de åkommor som medicinsk cannabis säger sig lindra kan lindras bättre av andra substanser.

Debatten om att tillåta cannabis för medicinskt bruk i USA har därför kommit att handla om någonting annat än att lindra olika åkommor. För legaliseringsrörelsen i USA har argument om medicinsk cannabis framförts i syfte att normalisera bruket av cannabis i stort.⁴⁰ Att 18 delstater i dags dato tillåter cannabis för medicinskt bruk är snarare resultatet av framgångsrik lobbying och kampanjarbete bland delstaternas befolkningar än av ett noggrant övervägande av hur den allmänna hälsan påverkas. I tv-sända kampanjer och andra reklamjippon har medicinsk cannabis marknadsförts som en barmhärtig lindring för svårt sjuka patienter i cancer eller AIDS som behöver lindring i livets slutskede.

I själva verket är de patienter som konsumerar medicinsk cannabis av ovanstående anledningar försvinnande få. I en studie av cannabispatienter i Kalifornien, hade 87,9 % av patienterna fått medicinskt cannabis innan de var 19 år gamla och många av dessa använde även andra droger som kokain och metamfetamin.⁴¹ I Colorado uppgav hela 94 % av patienterna smärta som orsak till att de behöver medicinsk marijuana, endast ett fåtal uppgav att de hade cancer eller HIV/AIDS.⁴² En av initiativtagarna till *Proposition 215*, vilken gjorde medicinsk cannabis lagligt i Kalifornien 1996, beskriver i en rad intervjuer sin besvikelse över hur systemet med medicinsk cannabis kommit

att utvecklas till att handla om mestadels pengar istället för lindring av allvarligt sjuka människors sjukdomstillstånd.^{43 44}

40 The Daily Reporter, <http://www.spencerdailyreporter.com/story/1909639.html>

41 O'Connell T.J och Bou C.B, "Long term cannabis users seeking medical cannabis in California (2001–2007): demographics, social characteristics, patterns of cannabis and other drug use of 4117 applicants", Harm Reduction Journal, 2007.

<http://www.harmreductionjournal.com/content/4/1/16>

42 Colorado Department of Public Health and Environment

<http://www.colorado.gov/cs/Satellite/CDPHE-CHEIS/CBON/1251593017044>

43 Sandy Mazza "Medical Pot Dispensaries Under Scrutiny", San Gabrielle Valley Tribune. February 15, 2007. http://www.sgvtribune.com/news/ci_5159040

44 William M. Welch "L.A.'s Marijuana Stores Take Root", USA Today. March 8, 2007.

http://usatoday30.usatoday.com/news/nation/2007-03-07-pot-clinics_N.htm?POE=click-refer

Är det Moraliskt Riktigt att Cannabis är Förbjudet?

Det är upp till var och en att röka cannabis

De som ställer sig positiva till cannabis brukar utgå från individens frihet att få göra vad den vill med sin kropp. De poängterar att var och en ska själv ska få fatta beslut om att röka cannabis eller inte och väga de egna hälsoriskerna gentemot den upplevda njutningen. Beslutet att röka cannabis inkräktar heller inte på någon annans individuella fri- och rättigheter och drabbar därför ingen annan. Utifrån det resonemanget utgör förbudet mot att röka cannabis en kränkning av användarnas personliga fri- och rättigheter i möjligheten att göra ett eget val.

Men drogberoende sätter den fria viljan ur spel

Att individer skall vara fria att bestämma sin egen framtid och vad de vill göra med sina liv är ett i allra högsta grad eftersträvanvärt mål för samhället. Det är dock inte självklart vad som är det bästa sättet att nå det målet. Om detta handlar en stor del av den politiska debatten i Sverige och andra länder om. Och det är ingen enkel fråga.

En rimlig utgångspunkt för resonemanget om hur samhället bör förhålla sig till droger, däribland cannabis, är att droganvändning riskerar att sätta den fria viljan ur spel. Även om inte alla som använder droger hamnar i beroende så finns det ingen vaccination eller garanti mot drogberoende. Vem som helst som använder droger kan, beroende på omständigheter, hamna i drogberoende. Ingen narkoman har av egen fri vilja valt sin situation, men alla har börjat någonstans. Att ha en tillåtande attityd gentemot droger i samhället riskerar att underminera individers möjligheter att utöva sin fria vilja eller nå sin fulla potential genom att fler blir drogberoende.

Alla som prövar narkotika blir inte beroende... men ingen narkoman har av egen fri vilja själv valt sin situation. Drogberoende sätter den fria viljan ur spel.

De flesta människor som använder cannabis debuterar i tonåren under en period i livet när de är extra känsliga för grupstryck och påverkan från omvärlden. Viljan att passa in är stor. Att resonera om begrepp som frihet och fri vilja utan att ta hänsyn till den sociala kontext och kulturella miljö som människor lever i är inte särskilt relevant. Normer och vanemönster, men också formella lagar och regler, definierar ramverken för vad som är accepterat beteende och inte. Även faktorer som genetiskt arv, viljan att tillhöra en social grupp, uppfattning om skadeverkningar, tillgänglighet och prisnivå spelar roll för hur mycket individer "väljer" att använda droger.

Frihetens gränser

Diskussionen om frihet och var frihetens gränser går är föremål för stora politiska diskussioner i Sverige och i andra länder. En naturlig utgångspunkt för en sådan diskussion är att frihet ofta måste vägas mot andra värden. Det ligger i var och ens rätt att få uttrycka sin åsikt men inte att förtala någon annan individ. Det är olagligt att köpa sexuella tjänster i Sverige idag eftersom samhället har gjort bedömningen att individens rätt att få bestämma över sin egen kropp, eller köpa någon annans genom en frivillig överenskommelse, väger mindre än risken att bli exploaterad sexuellt inom prostitution eller bli utsatt för människohandel. Lagen om bilbälte inskränker individens frihet i viss mening och syftar till att färre människor förolyckas eller skadas i trafiken. I FNs barnkonvention tillerkänns barns rätt att växa upp i en drogfri miljö, något som inte är förenligt med rätten att använda droger. Även skatt är ett slags ingrepp i individernas frihet att behålla frukterna av sitt arbete men motiveras och accepteras av de alla flesta med att skatterna används för gemensamma ändamål såsom skola, sjukvård och försvar m.fl. En individ har inte rätt att avsäga sig tillgången till dessa kollektiva nyttigheter och sluta betala skatt utan är tvingad att acceptera detta. Sverige har höga välfärdsambitioner vilket också förutsätter att medborgarna accepterar vissa ingrepp i friheten att få göra vad man vill med sin kropp. Det är inte konstigt att samhället begränsar medborgarnas frihet i viss mån för att vinna kollektiva fördelar.

Inte bara individen drabbas

Anledningen till att narkotiska preparat är förbjudna är därför att de är farliga för den enskilde och medför icke-önskvärda kostnader för samhället. Staten har en skyldighet att skydda medborgarna från farliga substanser som riskerar att skada dem och andra. Det finns en omfattande skyddslagstiftning kring allt från kemiska substanser till livsmedel som reglerar dessas användning. Cannabis är en drog som kan ge upphov till allvarliga konsekvenser på psyket och hjärnan i synnerhet för unga människor då cannabisanvändning oftast inleds. Anhöriga till de med cannabisberoende påverkas indirekt genom sin omsorg för den som drabbats. Alla dessa anhöriga är i viss mening offer för individens cannabisanvändande.^{45 46}

Även samhället förlorar ekonomiskt och socialt på ett utbrett narkotikaanvändande. Det kan ske genom ökade samhällskostnader i form av försämrade arbetsförmåga, missbruks- och sjukvård, trafikolyckor som orsakats av cannabispåverkade förare eller förstörda familjeförhållanden. En amerikansk studie uppskattade förlusten i produktivitet till följd av narkotikaanvändning till 0,9 % av BNP.⁴⁷ Kostnaderna för cannabisanvändningen måste bäras av alla gemensamt.

Alkohol är också farligt men det är tillåtet!

Jämförelsen mellan alkohol och cannabis är vanligt förekommande hos legaliseringsförespråkare. De pekar på det inkonsekventa i att samhället tillåter tobak och alkohol vilka har en rad väl belagda skadeverkningar, men inte cannabis. Varför vill samhället lagföra cannabisrökare, men inte de som dricker vin eller öl? Eftersom alkohol ger upphov till många

⁴⁵ BBC News, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/panorama/4104744.stm>

⁴⁶ BBC News, http://news.bbc.co.uk/local/kent/hi/people_and_places/newsid_9373000/9373425.stm

⁴⁷ United States, Department of Justice, National Drug Intelligence Center, "The Economic Impact of Illicit Drug Use on American Society", <http://www.justice.gov/archive/ndic/pubs44/44731/44731p.pdf>

våldsbrott vore det bättre om fler människor rökte cannabis istället för att dricka alkohol lyder ett vanligt argument.

Eftersom vi har så stora problem med alkohol bör vi inte tillåta cannabis

Att alkohol är tillåtet är inget argument för att även tillåta cannabis. Samhällets hantering av alkohol kan betecknas som skademinimering; samhället tillåter att människor dricker alkohol men försöker begränsa skadorna av drickandet. De som vill legalisera cannabis vill att skademinimeringsprincipen skall gälla även för cannabis. En rimlig fråga blir därför: hur väl har vår alkoholpolitik fungerat? Hur stora hälsoskador och samhällskostnader är förknippade med alkoholkonsumtion i Sverige idag? Mot bakgrund av svaret på den frågan, vill vi verkligen hantera cannabis på samma sätt?

Alkohol är vår tids stora folkhälsoproblem

Alkohol är vår tids stora folkhälsoproblem eftersom att så många använder det. Enligt Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) har cirka en miljon människor ett riskbruk och 300 000 är beroende av alkohol. Användandet av alkohol utgör en del av vår ruskultur sedan över tusen år tillbaka och är normaliserat till den grad att det idag i många sammanhang hör till undantagen att säga nej till alkohol. Alkohol har blivit socialt accepterat och därför svårt att förbjuda.

Under 1800 talets senare hälft var brännvinssupandet så utbrett i Sverige att det bildades flera folkrörelser för att motverka de sociala problem som följde i alkoholens spår. Nykterhetsrörelsen, frikyrkorörelsen och arbetarrörelsen spelade alla en roll i att försöka minska alkoholens roll i samhället. 1922 hölls en folkomröstning om att totalförbjuda alkohol i Sverige där 889 000 röstade för och 925 000 röstade emot.⁴⁸ Både inför och

⁴⁸ Systembolaget, <http://www.systembolaget.se/OmSystembolaget/Systembolagets-historia/alkoholens-historia/>

efter folkomröstningen fanns en stor folkopinion som var kritiskt inställd till det utbredda drickandet vilket bland annat resulterade i motboken och systembolaget. Konsumtionen av alkohol vände ned under 1930 talet och efterkrigstiden för att nå en topp under 1970 talet. På 1990 talet vände alkoholkonsumtionen upp igen för att, i skrivande stund befinna sig i en nedåtgående fas alltsedan 2004⁴⁹. Forskare vid Stockholms Universitet (Sorad) har uppskattat alkoholens kostnader till ungefär 20 miljarder årligen.⁵⁰ Andra forskare sätter den siffran betydligt högre (156 miljarder).⁵¹

Samhällets arbete mot alkohol

För att motverka skadorna av alkoholen för staten en restriktiv alkoholpolitik där ett offentligt monopol (systembolaget) med åldersgränser och höga alkoholskatter syftar till att begränsa tillgängligheten av alkohol och hålla priset högt. Även på alkoholområdet, liksom narkotikaområdet får den svenska linjen kritik av dem som tycker att åtgärderna är för stränga. Andra, såsom vissa cannabisvänner, tycker istället att samhället borde vara ännu strängare och totalförbjuda alkohol men istället tillåta cannabis. Ett sådant argument förbiser den stora roll som alkohol har fått i det svenska samhället och den ytterst begränsade roll som cannabis spelar. Det är helt enkelt inte görbart att förbjuda alkohol - istället får vi ytterligare en drog socialt accepterad. Få cannabisanvändare avstår alkohol idag och de är antagligen inte uppriktiga i sin önskan om att förbjuda alkohol.

⁴⁹ forskning.se,
<http://www.forskning.se/nyheterfakta/nyheter/pmimportocharkiv/%20pressmeddelande%20narkiv2011/minskadalkoholkonsumtionisverigevisarnystatistik.5468876f412e262f9f0c8000713.html>

⁵⁰ Sorad, Stockholms Universitet, "Till vilket pris? Om Alkoholens kostnader och samhällseffekter i Sverige 2002"

<http://su.divaportal.org/smash/get/diva2:200455/FULLTEXT01>

⁵¹ IOGT-NTO, http://www.iogt.se/OldUpload/Drogpolitik/Alkoholens_kostnader.pdf

Olika acceptans av drogers skadeverkningar

Att alkohol är tillåtet men inte cannabis är måhända inte rättvist men återspeglar att användandet redan är så utbrett och accepterat. Ingen förnekar att alkohol ger upphov till skadeverkningar men ändå accepterar vi i viss mån att människor är påverkade av alkohol i sociala sammanhang. Användandet av tobak är också vida utbrett men har en yngre historia och åtnjuter inte lika hög grad av social acceptans. Samhällets tolerans mot rökare har minskat och återspeglas av att allt fler rökfria zoner införs i det offentliga rummet. Ingenting nytt har tillkommit i fråga om tobakens skadeverkningar, vi har vetat att det är skadligt under en lång tid. Däremot har samhällets acceptans av passiv rökning minskat och synen på nikotin har blivit mer negativ.

Reglering av lagliga droger

Tobaks- och alkoholindustrin slåss med näbbar och klor för att behålla tillåtande attityder gentemot sina varor genom aggressiv marknadsföring, lobbying för lägre tobaks- och alkoholskatter och finansiering av vetenskaplig studier ämnade att ifrågasätta samband mellan tobak och alkohol och dessas skadeverkningar. Nackdelen med att göra fler droger lagliga är att kommersiella krafter kommer göra allt för att öka antalet användare för att tjäna mer pengar samt att staten signalerar att det är okej att använda dem.

Samhället har satt ner en fot och bestämt att vissa droger skall vara olagliga och vissa inte. Det kommer alltid att existera en gränsdragningsproblematik, oavsett var vi sätter den gränsen. Om vi legaliserade cannabis skulle vi förskjuta den gränsen till ett ännu mer suddigt gränsland. Varför inte legalisera ytterligare droger i så fall?

Fungerar Förbudet?

Nej – människor röker cannabis ändå

Legaliseringsförespråkare menar att förbudet mot cannabis är verkningslöst då det inte lyckats förhindra att vissa människor trots allt använder drogen. De menar att människan använt cannabis i tusentals år och kommer att fortsätta göra så oavsett om det är lagligt eller inte. Ett vanligt argument för att legalisera cannabis är att samhället paradoxalt skulle ha en större kontroll över cannabisanvändandet om cannabis såldes på ett apotek eller motsvarande istället för av kriminella. Att cannabis är olagligt kan dessutom verka lockande på vissa som tycker det är spännande att pröva förbjudna saker.

Ja – det är ett pragmatiskt sätt att begränsa problemets storlek

Svensk narkotikapolitik har som övergripande mål att uppnå ett samhälle som är fritt från narkotika och dopning.⁵² Att narkotika, är förbjudet är ett av flera verktyg för att sträva dit. Samhället satsar även stora resurser på prevention och behandling av de som är beroende av narkotika. I Sverige är det inte särskilt många som använder cannabis, åtminstone inte i jämförelse med övriga Europeiska länder.^{53 54}

Det är en komplex och svår fråga att förstå varför droganvändning går upp och ner under en given period eller varför vissa länder har större droganvändning än andra. Här nedan utgår vi från en något förenklad

52 Statens Folkhälsoinstitut <http://www.fhi.se/Aktuellt/Nyheter/ANDT-strategi-laggar-langsiktig-grund/>

53 The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs", *The 2007 ESPAD Report, Substance Use in 35 European Countries*, http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2007/The_2007_ESPAD_Report-FULL_091006.pdf

54 CAN Drogutvecklingen i Sverige, 2011 s. 250, <http://www.can.se/PageFiles/1299/drogutvecklingen-i-sverige-2011.pdf?epslanguage=sv>

modell för att förstå graden av droganvändning i ett land utifrån fyra faktorer.

- **Pris.** Ju högre pris, desto lägre konsumtion.
- **Tillgänglighet.** Ju svårare det är att få tag i narkotika desto färre kommer anse det vara värt att få tag på drogen. I detta ingår den mängd tid som en person behöver lägga ned på att få tag på drogen.
- **Uppfattning om skadeverkningar.** Hur riskfyllt anses befattning med drogen vara? Risken kan delas in i två delar; dels uppfattningen om drogens skadeverkningar på psyket och kroppen och dels risken för att hamna i problem i samband med användandet. Den senare risken innefattar risken att åka fast av polisen.
- **Omgivningens attityder.** Tillåtande attityder gentemot droganvändning påverkar användningen i positiv riktning. Familjens, umgängelsekretsen och samhället i stort påverkar hur social accepterat användandet är.

Förbudet mot narkotika är delvis moralistisk - lagstiftningen signalerar att användandet av narkotika inte är önskvärt ur samhällets synpunkt. En stor del av lagstiftningen även på andra områden har normerande syften och har tillkommit med syftet att på sikt förändra människors attityder. Ett av de allra starkaste exemplen är hur föräldrars rätt att aga sina barn avskaffades 1966, och blev straffbart 1979, trots att drygt 50 procent av svenskarna då var positiva till barnaga. Detta beslut har bidragit till att allmänhetens attityder till barnaga förändrats.

Polisens arbete mot narkotikabrottslighet syftar till att driva upp priset på narkotika, minska tillgängligheten samt att användningen av narkotika skall vara befattat med en viss risk. Att som ungdom bli ertappad för ringa narkotikabrott i form av eget bruk eller innehav innebär dock inga drakoniska påföljder. Vanligtvis leder åtalet till böter eller åtalsunderlåtelse

och en prick i belastningsregistret vilket innebär att man inte kommer kunna ta körkort samt söka vissa jobb under tre eller fem år.⁵⁵

Ett polisingripande mot ungdomar som begår ringa narkotikabrott kan vara ett sätt att belysa andra bakomliggande problem som föranlett narkotikaanvändningen och slussa ungdomarna vidare till vårdinsatser. Sociala stödåtgärder kan kopplas in i de fall där problem i familjen föreligger eller psykisk ohälsa samexisterar med narkotikaanvändningen. På vissa håll i landet fungerar samarbetet mellan polis och socialtjänst/behandling bättre än andra. I Stockholm finns sedan länge ett väl utbyggt samarbete mellan polisen och socialtjänsten där socialsekreterare tjänstgör tillsammans med polispatrull och är närvarande vid förhör med de unga. Förhören hålls i en lokal på vårdcentralen Maria Ungdom och därefter erbjuds den misstänkte och dennes familj behandling. Syftet är att utnyttja den omskakande upplevelse som familjen och den misstänkte genomgår till att acceptera ett erbjudande om behandling.⁵⁶

Ett samhälle som är fritt från narkotika och dopning bör ses som en vision och inte som ett konkret uppnåeligt mål. Vi kommer aldrig att helt kunna förhindra att cannabis eller annan narkotika förekommer men strävan dit har troligen inneburit att färre människor använder cannabis än vad som annars skulle gjort det. Det är rimligt att anta att betydligt fler skulle använda cannabis om det gjordes legalt. Priset skulle antagligen gå ned (hur mycket beroende på vilken skatt som sätts), tillgängligheten skulle definitivt öka, riskerna (att åka fast) skulle minska och den sociala acceptansen av att använda cannabis skulle öka. Allt detta sammantaget medför att användningen av cannabis, och därmed de som hamnar i beroende, kraftigt skulle öka.

En jämförelse kan göras med antalet människor som använder narkotika, däribland cannabis, och de som använder alkohol och tobak. Vi har större problem med våra legala droger eftersom att så pass många fler använder dem. Skillnaden kan delvis attribueras till att de senare är legala och därför mer socialt accepterade. Att luckra upp den tydliga gränsen

mellan alkohol och tobak å ena sidan och narkotika å den andra genom att legalisera cannabis skulle skicka ut en konstig signal till användarna av annan narkotika. Varför inte legalisera fler droger som ecstasy, kat, kokain, GHB m.fl.?

Det bör också nämnas att inget land på jorden har legaliserat cannabis. Sverige sällar sig till alla övriga länder som har undertecknat FN:s narkotikakonventioner om att ha cannabis förbjudet, inklusive länder där användandet av cannabis tolereras i praktiken, som i t.ex. Holland. Det föreligger ingen målkonflikt mellan att ha användandet av cannabis förbjudet och att erbjuda dem som hamnar i beroende av drogen hjälp. Att erbjuda vård till cannabisberoende innebär inte att patienterna straffas rättsligt. Sverige har dock gått något längre än flera andra länder i att själva konsumtionen av narkotika (inte bara innehav) påförts ett straffansvar. Denna bestämmelse, konsumtionsförbudet, infördes 1988 med motiveringen att hela kedjan i narkotikamissbruket skulle omfattas av lagen. Konsumtionsförbudet syftar till att ge polisen verktyg för att kunna gripa in tidigt vid ett narkotikaanvändande och på så sätt minska efterfrågan på narkotika, inte att sätta drogmissbrukare i fängelse.

En sund och balanserad narkotikapolitik bygger på flera ben: vård och behandling, prevention samt insatser från rättsvårdande myndigheter för att stävja utbudet av narkotika är alla nödvändiga komponenter. Insatser mot utbud och efterfrågan är båda betydelsefulla och kan komplettera varandra. Att alltför ensidigt fokusera på vård och behandling låter vackert men kan i själva verket riskera att förvärra problemet genom att göra droganvändande mer socialt accepterat och exponera fler människor för droger. Att behandla ett beroende av narkotika kostar mycket mer för individen och för samhället än att förhindra att det aldrig startade.

Ger inte förbudet upphov till negativa konsekvenser?

Vissa menar att en mer tillåtande attityd till cannabisanvändande innebär att samhället får mindre problem med brottslighet och tungt missbruk. De menar att även om cannabis har vissa skadeverkningar är det fel väg att

55 Brottsrummet.se, <http://www.brottsrummet.se/sv/straff>

56 Maria Ungdom, <http://mariaungdom.se/MUMS>

kriminalisera användandet av drogen och att förbudet i sig ger upphov till värre konsekvenser än vad själva användandet av cannabis gör. Om cannabis legaliserades skulle samhället kunna omfördela resurser från polisväsendet - som slipper lagföra cannabisanvändare - till att erbjuda vård till de som blir beroende av cannabis. Dessutom skulle staten införa en skatt på handeln med cannabis och på så sätt tjäna pengar och skapa legala arbetstillfällen. En annan mycket viktig negativ konsekvens av cannabisförbudet är dessutom det stöd som narkotika innebär för grov organiserad brottslighet. Legaliseringsvänner hänvisar till hur maffian tjänade pengar på illegal alkohol under förbudstiden i USA och gör jämförelsen med hur narkotikakarteller och annan organiserad brottslighet idag tjänar pengar på att cannabis är olagligt.

Jo det gör det... men andra förslag är sämre!

Kriminalitet

Baksidan av den internationella narkotikakontrollen är att kriminella aktörer tjänar pengar på försäljningen av narkotika. Den illegala handeln med narkotika, i synnerhet med kokain och heroin men även cannabis, utgör ett säkerhetshot mot länder som Mexiko, Afghanistan och Colombia där narkotikakarteller utmanar statens våldsmonopol och utkämpar blodiga konflikter om marknadsandelar. I Mexiko beräknas över 60 000 människor ha dött i interna strider mellan polis/militär och narkotikakarteller sedan 2006.⁵⁷

Den illegala marknaden för cannabis är decentraliserad till sin natur. Inhemsk odling av cannabis och konsumtion av dess växtdelar (marijuana) förekommer i många länder på jorden. Behovet av att smuggla marijuana är därför relativt litet hos den organiserade brottsligheten, det är säkrare att tillgodose en inhemsk marknad än att smuggla den över nationsgränser. Hasch är dock mindre skrymmande och exporteras i huvudsak från Marocko och Afghanistan till marknader i Europa och Asien. I Sverige

57 BBC, <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-10681249>

beräknades över 170 kriminella gäng profitera på införseln av hasch år 2006, siffran är troligen större idag. Det mesta svenska haschet kommer från Marocko.⁵⁸

För att möta ovanstående utveckling finns egentligen bara två huvudsakliga alternativ. Antingen försöker man tvätta drogmarknaden vit genom någon form av legalisering, eller så försöker man minska efterfrågan på illegala droger i största möjliga mån och bekämpa internationell grov brottslighet så gott det går. Förslaget att legalisera narkotika för att möta hotet från internationell organiserad brottslighet bygger på en förenkling av drogfrågans komplexa natur och är inte den snabba och enkla lösning som dess anhängare hoppas på.

- **Organiserad brottslighet tjänar pengar på handeln med legala droger.**

Organiserad brottslighet är opportunistisk och letar efter de bästa möjligheterna att tjäna pengar på till lägsta möjliga risk. Straffen för att handla med legala droger såsom cigaretter, är betydligt lägre än för narkotika och vinsterna endast marginellt lägre. Detta gör handeln med smuggelcigaretter till ett mycket allvarligt och växande globalt problem idag.⁵⁹

- **Organiserad brottslighet tjänar pengar på handeln med andra illegala droger än cannabis**

Cannabis är inte den enda drogen som är viktig för internationell organiserad brottslighet. Cannabisplantan är relativt enkel att odla och flera länder har därför en relativt stor inhemsk produktion av marijuana. Hasch (som är mindre skrymmande) exporteras från, i huvudsak Marocko och Afghanistan. Att legalisera cannabis skulle inte påverka denna trafik i

58 Rikskriminalpolisen, "Nationellt Cannabisprojekt 2006 – en kartläggning av distributionen, nätverken och individerna,"

http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Rapporter-utredningar/01%20Polisen%20nationellt/Narkotika/Nationellt_cannabisprojekt_07.pdf

59 Guardian, <http://www.guardian.co.uk/world/2013/jan/27/cigarette-smuggling-mokhtar-belmokhtar-terrorism>

nämnvärd utsträckning. De stora intäktskällorna för internationell organiserad brottslighet härrör från handeln med kokain och heroin.

- **Organiserad brottslighet skulle fortsätta tjäna pengar på cannabis även om det vore lagligt**

Att reglera cannabis ger upphov till en svart marknad som organiserad brottslighet kan fortsätta att profitera på. Troligen kommer de kriminella grupper som finansierar sig på cannabishandel att intensifiera sina försök att erbjuda annan narkotika för att kompensera sig för förlusten av marknadsandelar till lagligt cannabis. Kriminella kommer att sälja till minderåriga, undvika punktskatter, marknadsföra illegal och mer potent cannabis, och på alla sätt undkomma reglerna.

- **Organiserad brottslighet tjänar pengar på andra illegala verksamheter än narkotika**

Internationell organiserad brottslighet är en del av ett komplext nätverk av illegal handel, korruption, mutor, svaga och sammanfallande stater vilket utgör ett allvarligt hot mot det internationella ekonomiska systemet enligt World Economic Forum.⁶⁰ Summan av dessa ljusskygga aktiviteter uppgår till svindlande 1,8 biljarder dollar (\$ 1 800 000 000 000) och består av över 50 olika illegala verksamheter. Organiserad brottslighet tjänar pengar på allt från förfälskning av läkemedel, prostitution, illegalt hasardspel, handel med utrotningshotade djur, förfälskning av elektronikvaror till narkotika.^{61 62} Det är naivt att tro att problemen med narkotikabrottslighet skulle försvinna såtillvida inte alla länder legaliserade alla droger samtidigt och inte införde någon annan form av reglering eller restriktion på dem. Att legalisera cannabis skulle inte nödvändigtvis förbättra situationen för

60 World Economic Forum, "Global Risks - An Initiative of the Risk Response Network Sixth Edition 2011," <http://reports.weforum.org/global-risks-2011/>

61 Havoscope Global Black Market Information, <http://www.havoscope.com/products/ranking/>

62 KVUE.com, <http://www.kvue.com/home/Drug-smugglers-profit-from-illegal-trade-in-archaeological-artifacts-from-Mexico-190490431.html>

kriminella gäng som profiterar på narkotika.⁶³ Den kriminella marknaden skulle kvarstå och söka sig nya uttryck.⁶⁴

Holland

Holland har länge utgjort ett föredöme för dem som anser att en mer tillåtande attityd till cannabis rensar bort kriminalitet ur drogmarknaden. I Holland är cannabis tolererat (inte legaliserat) för privat bruk och säljs öppet i så kallade coffeshops. Systemet har dock stora luckor då rökning av tobak paradoxalt nog inte är tillåten.⁶⁵ Inte heller har man lyckats bli av med kriminaliteten som omgärdar cannabishandeln då försörjningen till coffeshops till stora delar tillgodoses av organiserad brottslighet trots att försäljningen till kunderna är legal och beskattas.

Den holländska drogpolitiken tycks röra sig i mer restriktiv riktning sedan ett antal år tillbaka.⁶⁶ Antalet coffeshops har minskat och ett landsomfattande förbud för icke-holländska medborgare att röka cannabis i coffeshops har införts. Syftet är att få bort stök och kriminalitet i samband med drogturism. Amsterdam har dock motsatt sig förbudet och är än så länge undantaget. Dessutom är Holländska beslutsfattare oroliga för den höga halten av THC som den lokala cannabisen (Neederweet) innehåller. Under 2011 föreslog den holländska regeringen att cannabis med en THC-halt på över 15 % skulle klassificeras som en "tung" drog.⁶⁷

63 Kilmer B, Caulkins J.P, och Bond B.M, "Reducing Drug Trafficking Revenues and Violence in Mexico: Would Legalizing Marijuana in California Help?" Rand Corporation, occasional papers http://www.rand.org/pubs/occasional_papers/OP325.html

64 Spapens T, "Decriminalization as Regulation: The Gambling and Cannabis Markets in the Netherlands", Tilburg Law School Research Paper No. 05/2013. (July 15, 2012). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2107654>

65 USA Today http://usatoday30.usatoday.com/news/world/2008-06-26-amsterdam-tobacco_N.htm

66 Monshouwer K, Van Laar M och Vollenergh W.A, "Buying Cannabis in Coffee Shops," Drug and Alcohol Review, 30 (2011), s. 148–156.

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1465-3362.2010.00268.x/abstract>

67 Holländska regeringen, <http://www.government.nl/news/2011/10/12/high-potency-cannabis-reclassified-as-hard-drug.html>

Ekonomi

Att bekämpa brottslighet kostar samhället pengar. Ytterst handlar ändå inte brottsbekämpning om ekonomiska övervägande utan syftar primärt till att upprätthålla lagar och regleringar som vi demokratiskt kommit överens om ska gälla i vårt samhälle. Att inte bekämpa brottslighet kostar också pengar eftersom brottslighet orsakar samhället stora kostnader. Att förhindra att människor hamnar i narkotikamissbruk innebär att sjukvården besparas arbete och att människor slipper onödigt lidande.

Att beskatta cannabis kan vid en första anblick verka som en sympatisk tanke. Samhället kan då kompensera sig, åtminstone delvis, för vad cannabisanvändningen kostar. Men mot bakgrund av att konsumtionen ökar blir också de samhällsekonomiska kostnaderna större i form av sjukfrånvaro, ohälsokostnader, utebliven arbetstid och sämre produktivitet etc.

Det är svårt att exakt prognosticera det ekonomiska utfallet av en legalisering av cannabis då så många faktorer är osäkra. Kalkylen beror på vilken skattesats om skulle sättas, hur hög skatteundandragandet skulle bli samt hur mycket konsumtionen skulle öka. Dock kan en jämförelse göras med de legala drogerna; alkohol och tobak.

Intäkterna till statskassan under 2003 av punktskatter på alkohol och tobak beräknades till 10,9 miljarder respektive 8,2 miljarder. Kostnaderna för alkoholanvändningen beräknas som minst ligga på 20 miljarder och som mest 156 miljarder.⁶⁸ Endast sjukvårdskostnader och produktionsbortfall till följd av tobaksanvändande beräknas uppgå till minst 26 miljarder kronor om året för rökare mellan 35-84 år. Kostnaderna för passiv rökning har inte tagits med i beräkningen. Var och en som börjar röka vid 16 års ålder och röker under sin livstid subventioneras av icke-rökare med minst 1,2 miljoner kronor.⁶⁹

⁶⁸ Se ovan i avsnittet om alkohol och cannabis.

⁶⁹ Statens Folkhälsoinstitut, <http://www.fhi.se/PageFiles/3244/r2004-3-rokning-produktionsbortfall-sjukvardskostnader.pdf>

Amerikanska uppskattningar av intäkter från alkohol och tobak kontra förluster visar på ett förhållande på ett till tio. Varje dollar i skatteinkomst ger upphov till 10 dollar i kostnader i övriga samhället.⁷⁰ Antagligen skulle en skatt på cannabis ge liknande förhållande och medföra en rad dolda kostnader. En sådan dold kostnad är den ökade statistiska sannolikheten för olyckor i trafiken eftersom fler antas köra drograttfulla. Att tro att en legalisering av cannabis skulle innebära en ekonomisk vinst är därför önsketänkande.

Alternativ till förbud

Alldeles oavsett drogers legala status medför de skadeverkningar. En legalisering utan någon form av kontroll över narkotika innebär ett så pass allvarligt hot mot den allmänna hälsan i världen att ytterst få vill riskera att släppa narkotika helt fritt. De flesta som vill legalisera narkotika vill därför ha kvar någon form av kontroll över användandet, och/eller endast legalisera cannabis. Den intressanta frågan blir därför – hur ser en legalisering av cannabis ut? Vilka komponenter innehåller den, och vilka styrkor och svagheter har en sådan lösning jämfört med dagens? Det finns en rad praktiska problem med att legalisera cannabis som bör beaktas:

- **Huvudmannaskap för cannabisproduktion:** Ska staten ta på sig ansvaret för att odla cannabis? Om så är fallet, är det förenligt med statens uppgift att producera och sälja droger till sina medborgare? Om staten inte skall odla cannabis, skall kommersiella aktörer få göra det? Ska det vara tillåtet att marknadsföra cannabis och i så fall hur?
- **Tillsyn och kontroll:** Även om cannabis bara odlas för privat bruk, kommer staten fortfarande behöva ta ansvar för tillsyn av

⁷⁰ Drug free Colorado, Marijuana Legalization: The issues (everything you wanted to know but didn't know who to ask), <http://www.healthydrugfreecolorado.org/html/Marijuana%20Legalization%20What%20Do%20You%20Want%20to%20Know%20FINAL.pdf>

verksamheten. Hur skall halten av THC garanteras? Hur säkerställer samhället att inte unga får tillgång till cannabis?

- **Skatteflykt:** Hur säkerställer staten att den cannabis som säljs är skattad och inte såld illegalt av organiserad brottslighet? Hur upprätthålls cannabismonopolet när en stor del av dagens handel med cannabis sker över internet och levereras via postförsändelser?

Ovanstående är en del av de praktiska problem som en legaliserings-regim skulle behöva lösa genom nya lagar och regleringar vilka i sin tur ger upphov till nya problem. Många nya myndigheter skulle behöva bildas och befintliga ges nya uppgifter vilket skulle ta resurser i anspråk. Antagligen skulle en stor mängd lagar behöva skrivas om eller uppdateras för att täcka in alla situationer där cannabisanvändning inte kan tillåtas. Vissa yrkesgrupper såsom läkare och yrkeschaufförer skulle antagligen aldrig tillåtas använda cannabis.

Därför bör Cannabis inte Legaliseras

I Sverige och i västvärlden är användandet av cannabis varken särskilt gammalt eller utbrett om man jämför med användandet av alkohol. Mot bakgrund av drogens skadeverkningar på framförallt psyket och tankeverksamhet är det tur att användningen inte är mer utbredd. Forskningen vet idag tillräckligt mycket om cannabis skadeverkningar och dess interaktion med det endocannabinodiska systemet för att kraftigt avråda människor från att använda cannabis. Vad forskningen inte vet lika mycket om är de långvariga effekterna av dagens cannabis, vilket är mer potent än tidigare, samt hur cannabis inverkar på vissa psykiska sjukdomsförlopp och på hjärnans utveckling. Mot bakgrund av både vad vi vet och vad vi inte vet om skadeverkningarna finns det goda skäl till att samhället behåller en restriktiv syn på cannabis.

Medicinsk forskning kan dock inte ge oss svaret på hur samhället ska värdera och hantera dessa skadeverkningar. I en demokrati är det upp till medborgarna att ha bestämma hur allvarligt samhället ska se på en viss drogs skadeeffekter. Vår uppfattning är att cannabis inverkan på motivationen, tankeverksamheten och psyket/personligheten är så pass allvarligt att cannabis inte bör tillåtas. Visst kan man invända att andra droger, såsom heroin, är mer destruktiva till sin natur eller mer dödliga, men den jämförelsen är inte alltid relevant. Det finns andra parametrar med vilka man kan mäta drogers skadeverkningar. Paradoxalt nog kan man argumentera för att cannabis är en av de allra allvarligaste drogerna *just eftersom* dess användare inte "slår i botten" och behöver konfronteras med sitt beteende utan kan fortsätta sitt beroende under väldigt många år.

En viktig aspekt av hur samhället ska värdera riskerna med cannabis är vilka ambitioner vi har inom välfärden och hur samhällsbygget ser ut i stort. Mot bakgrund av de höga skatterna men också höga välfärdsambitionerna i Sverige är det rimligt att samhället sätter upp vissa gränser för vad som är accepterat beteende bland medborgarna. Att narkotika, däribland cannabis, är förbjudet är en tydlig signal om att

samhället inte accepterar användandet av cannabis. I ett samhälle där det offentliga tar mindre plats, där var och en står för sina egna sjukdomskostnader och inkomstbortfallsförsäkringar etc., är argumentet att var och en har rätt att göra vad den vill med sin kropp mer giltigt.

Visionen om det narkotikafria samhället må inte ha uppnåtts helt men strävan dit innebär ändå att färre får problem med narkotikamissbruk än vad som annars skulle ha fått det. Vi kan omöjligt veta exakt hur många som skulle använt cannabis ifall det hade varit lagligt eftersom historien bara händer en gång men vi kan låta de lagliga och socialt accepterade drogerna fungera som tankeställare. Samhället har enorma problem med tobak och alkohol då dessa är så utbredda.

Att upprätthålla ett förbud mot cannabis behöver inte ställas mot prevention och vårdinsatser. En restriktiv inställning till narkotika betyder inte att narkomaner lämnas utan vård eller att ungdomar kastas i fängelse för ringa narkotikamissbruk. Smarta polisinsatser för att minska utbudet verkar även preventivt och minskar efterfrågan då befattning av narkotika kommer med en viss påföljd. Många avhåller sig från att använda cannabis eftersom det är olagligt.

Samtidigt som attityderna till cannabis tycks bli mer liberala i Sverige och västvärlden ökar forskarnas kunskap om drogens skadeverkningar. Utmaningen är att kommunicera den moderna forskningen till den breda allmänheten på ett seriöst och begripligt sätt. Inom det drogförebyggande arbetet i skolor, kommuner och runt köksbord måste vi bli bättre på att förstå och förklara varför cannabis är en allvarlig drog och med goda argument övertyga dem som hyser en annan inställning. Många unga, liksom äldre, har en restriktiv inställning till cannabis men behöver stärkas med solida argument. Om inte fler unga engagerar sig och tar ställning mot cannabis är risken att frågan utvecklas till en generationsfråga där yngre ställs mot äldre. Det går inte att ducka cannabisdebatten längre, den är här vare sig vi vill eller inte.

Tre korta om varför cannabis är förbjudet:

1. Det är en drog med allvarliga skadeverkningar på tankeverksamhet och psyke.
2. Det är moraliskt riktigt att cannabis är förbjudet då samhället har höga ambitioner inom välfärd
3. Förbudet är verkningsfullt eftersom det begränsar användningen.